

‘Boven of onder NAP’

Analyse van de kwaliteit van door de Nederlandse Associatie voor
Psychotherapie erkende opleidingen in relatie met de geldende
opleidingseisen voor gezondheidszorgpsychologen



PLATO

Platform Opleiding, Onderwijs en
Organisatie B.V.

Universiteit Leiden

© 2009, 'Boven of onder NAP'

Platform Opleidingen, Onderwijs en Organisatie B.V. (PLATO)

Universiteit Leiden

Drs. Frowine den Oudendammer

Dr. Jaap van Lakerveld

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Nederlandse Associatie voor Psychotherapie.

Contactgegevens Nederlandse Associatie voor Psychotherapie (NAP):

www.nap-psychotherapie.com

info@nap-psychotherapie.com

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
I. Inleiding	7
II. Onderzoeksvragen en werkwijze	9
III. Uitkomsten van het onderzoek	11
IV. Conclusies	27
Informatie over PLATO	35

Samenvatting

Deze notitie bevat een beschrijving van een vergelijkend onderzoek naar de door de Nederlandse Associatie voor Psychotherapie (NAP) erkende opleidingsprogramma's voor psychotherapie en de geldende opleidingseisen voor gezondheidszorgpsychologen¹. De analyse van de opleidingsdocumenten geven het volgende beeld.

De door de NAP erkende opleidingen moeten voldoen aan in zeer hoge mate vergelijkbare opleidingseisen als de opleiding voor GZ psychologen. Op sommige punten zijn de eisen van de GZ psychologen zwaarder; in andere gevallen is dat andersom, maar de verschillen zijn gering en vaak moeilijk exact te beschrijven. In feite lijkt de opleiding tot GZ psycholoog op een door de NAP erkende opleiding, met als modaliteitopleiding een opleiding in de Cognitieve Gedragstherapie.

Voor zover er verschillen bestaan tussen de opleidingen zijn die aan te duiden als enerzijds de door NAP erkende opleidingen met een relatief groot accent op de persoon van de therapeut en de ontwikkeling daarvan in leertherapie, praktijken en supervisie en anderzijds de GZ psychologen opleiding met een relatief iets zwaarder accent op de leerstof en de daaraan te wijden studie-uren. De verschillen zijn echter klein en lijken een onderscheid in kwaliteit van de ene categorie van opleidingen ten opzichte van de andere niet te rechtvaardigen. Ook de door de NAP erkende door ons onderzochte opleidingen hebben een theoretisch fundament,

¹ De opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog is een bij de wet BIG geregelde opleiding die leidt tot opname in het overheidsregister van beroepen in de individuele gezondheidszorg.

werken aan de toetsing van dat fundament en staan open voor andere dan uitsluitend de eigen invalshoeken.

In vergelijking met veel andere beroepsgroepen geldt dat de opleidingseisen voor de onderzochte beroepsgroep zwaar zijn en de opleidingsroute lang.

Voor nadere nuancering van deze bevindingen verwijzen we naar de paragraaf conclusies aan het einde van de notitie.

I. Inleiding

Landelijke discussies over onder meer de kwaliteit van de opleidingen voor psychotherapie, de toegang tot BIG² registratie, het vergoedingstelsel, de marktwerking hebben de Nederlandse Associatie voor Psychotherapie (NAP) doen besluiten de kwaliteit van de door haar erkende opleidingen tegen het licht te laten houden. De NAP heeft daarom het PLATform Opleiding, Onderwijs en Organisatie BV (PLATO) van de Universiteit Leiden als onafhankelijke partij gevraagd om de kwaliteit van de door de NAP erkende opleidingen in kaart te brengen. Met de resultaten van het onderzoek wil de NAP de kwaliteit van de opleidingen zichtbaar maken en een bijdrage leveren aan een objectieve vergelijking van verschillende bestaande opleidingen die opleiden tot een beroep in de GGZ.

In een notitie (Van Drunen, 2009), die in opdracht van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie (NVP) en de Nederlandse Vereniging van vrijgevestigde psychologen en Psychotherapeuten (NVVP) is opgesteld, wordt een vergelijking gemaakt tussen de opleiding tot GZ psycholoog, die toegang geeft tot een BIG-registratie als gezondheidszorg-psycholoog en de opleiding die leidt tot het European Certificate for Psychotherapy (ECP)³. Deze laatstgenoemde opleiding geeft geen toegang tot een BIG-registratie. Aanleiding om deze vergelijking te maken is het besluit van zorgverzekeraar

² Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg.

³ Het ECP wordt uitgegeven door de Europese Associatie voor Psychotherapie, gevestigd te Wenen, Oostenrijk

Menzis⁴ om niet alleen de BIG- geregistreerde GZ psychologen voor eerstelijns vergoeding in aanmerking te laten komen, maar ook de ECP-geregistreerde hulpverleners. Eén van de overwegingen hierbij is dat de opleiding voor GZ psychologen en de ECP-opleiding qua omvang en inhoud overeenkomen.

In de notitie van Van Drunen (2009) worden beide genoemde opleidingen met elkaar vergeleken op een aantal punten. De conclusie die Van Drunen op basis van deze vergelijking trekt, is dat beide opleidingen qua omvang en inhoud niet vergelijkbaar zijn: de ECP-opleiding duurt korter; heeft lagere toegangseisen; beperkt zich tot één, doorgaans niet wetenschappelijk onderbouwde psychotherapierichting en heeft geen degelijke kwaliteitsbewaking. Het NIP, de NVP en de NVVP stellen daarom dat het argument dat Menzis hanteert, om zowel BIG- als ECP-geregistreerde therapeuten respectievelijk hulpverleners voor eerstelijns vergoeding in aanmerking te laten komen ongegrond is. De Nederlandse Associatie voor Psychotherapie (NAP) is het niet eens met de wijze waarop de vergelijking is gemaakt noch met de conclusies die uit deze vergelijking worden getrokken. Daarom heeft de NAP besloten om zelf een onderzoek te laten verrichten om zodoende meer helderheid te kunnen verschaffen.

⁴ Menzis is een zorg- en inkomensverzekeraar, gevestigd te Enschede. Met de stelselwijzing in de zorgverzekeringswet is de marktwerking in de gezondheidszorg ingevoerd. Daarbij is de zorgverzekeraar verantwoordelijk voor de kwaliteit van de door hen ingekochte zorg.

II. Onderzoeksvragen en werkwijze

De hoofdvragen van het onderzoek zijn:

- Aan welke kwaliteitseisen voldoen door de NAP erkende opleidingen?
- In hoeverre komen de richtlijnen van de opleiding tot GZ psycholoog en de ECP opleiding overeen?

Deelvragen die hieruit voortvloeien zijn:

1. Welke eisen stelt de NAP aan door haar erkende opleidingen?
2. In hoeverre voldoet de Nederlandse variant van de ECP-opleiding, waarvoor de NAP de opleidingseisen stelt, aan de ECP-eisen?
3. In hoeverre voldoen de basisopleiding met daarin de basismodules Algemene Psychotherapie en twee als voorbeeld gekozen modaliteitopleidingen (Integratieve Psychotherapie en Transactionele Analyse) aan de door de NAP opgestelde opleidingseisen?
4. In hoeverre komen de opleiding voor GZ psycholoog en de ECP-opleiding overeen voor wat betreft:
 - a. Entree eisen en procedures
 - b. Studieduur / omvang in het aantal studiebelastinguren (sbu)
 - Hoe verhouden sbu, contacturen (cu) en werk(ervarings)uren zich tot elkaar?
 - c. Niveau van de opleiding
 - d. Rol, gewicht en begeleiding van werk / praktijken?
 - Welke kwaliteitseisen worden er aan werk / praktijken gesteld?
 - Hoe ziet de begeleiding er van werk/praktijken uit, welke eisen worden er aan begeleiders gesteld?

- Welke plaats nemen de werk / praktijkuren in de opleiding in: richting duaal opleiden of betreft het een parttime opleiding?
- e. Welke eisen worden er gesteld aan docenten van de opleidingen?
- f. Inhoud van de opleiding: breed of direct gespecialiseerd?
- g. Post-initiële scholing: hoe ziet de scholing er na afronding van de genoemde opleidingen eruit, welke eisen worden daaraan gesteld.

Om inzicht te krijgen in bovenstaande vragen bestudeerden we documenten die inzicht geven in de hierboven genoemde kenmerken van de beide opleidingen. Daarnaast hebben we interviews gehouden met drie vertegenwoordigers van genoemde opleidingen om meer informatie te verkrijgen over de invulling van de opleiding, zoals die door de NAP (en onderliggende modaliteiten) wordt verzorgd, te weten:

1. Dhr. Jan Rademaker en Drs Hans van der Esch. Beiden zijn ECP-gecertificeerd en verbonden aan de Academie voor Psychotherapie te Amsterdam.
2. Mw. Dr. Moniek Thunnissen, psychiater, ECP gecertificeerd en opleider van de modaliteitopleiding Transactionele Analyse.

Ook hebben we een interview gehouden met twee vergelijkbare respondenten die ons meer informatie kon geven over de opleiding tot GZ psycholoog: Prof. Dr. Willem van der Does en mw. Dr. Liesbeth Eurelings Bontekoe.

III. Uitkomsten van het onderzoek

1 Welke eisen stelt de NAP aan door haar erkende opleidingen?

Instroom

Het vereiste instroom niveau tot opleidingen die door de NAP worden erkend is Bachelor of Master in een relevante vooropleiding die opleidt tot een beroep waarin procesmatig met mensen wordt gewerkt.

Opleiding

De opleiding bestaat uit een zeven jaar durend traject waarvan een 3 jaar lange periode wordt gevormd door een basis opleiding bestaande uit 11 modules cognitieve vakken m.b.t psychotherapie, gevolgd door een vier jaar durende opleiding in een van de erkende modaliteiten, zoals onder meer Integratieve Psychotherapie, Transactionele Analyse, Gestalttherapie, Psychodrama, Lichaamsgerichte Psychotherapie of Hypno-psychotherapie.

Werksetting

Opgeleiden werken in een verscheidenheid van werksettings en verrichten psychotherapeutisch werk ten aanzien van een breed scala van patiënten/cliënten problematieken. Kort getypeerd in voor het werkveld relevante begrippen en categorieën laat hun werk terrein zich als volgt typeren:

ECP-houders werken zowel in instellingen als in privé- of groepspraktijken. Zij zijn beroepsmatig therapeutisch werkzaam in:

1. Werksettings gekoppeld aan de beroepen die zij vervullen op grond van hun opleiding in het Hoger Onderwijs in Sociale- en Menswetenschappen, verbreed en verdiept door hun studie voor het ECP;
2. Werksettings als zelfstandig therapeut in privépraktijk, groepspraktijk of GZ, of GGZ-instelling op basis van het ECP;
3. Naar gelang hun opleiding, modaliteit en ervaring werken zij met individuele patiënten (van alle leeftijdscategorieën), met echtparen, met gezinnen en met groepen.

Patiënt-/cliëntproblematiek

ECP-houders zijn opgeleid via leertherapie, training/theorie, behandeling van cliënten onder supervisie, en passende praktijkervaring. Als ECP-houder werken zij zelfstandig, in samenwerking met anderen, of onder leiding van een hoofdbehandelaar.

1. In privé- of groepssettings (zonder directe samenwerking met psychiater en/of psychotherapeut) behandelen zij patiënten/cliënten met problematiek zoals omschreven in DSM-IV-TR betreffende:

As 5 problematiek - in de GAF score range 40-70;

As 1 problematiek - alle voorkomende categorieën die zij tot hun competentie achten;

As 2 problematiek :

- a) Het stabiliseren en verbeteren van omgang met cluster C problematiek en de lichtere vormen van cluster B problematiek ('high level borderline');
- b) Het vroegtijdig herkennen van cluster A en zwaardere cluster B ('medium en low level borderline') problematiek en hier passende

psychiatrische of psychotherapeutische ondersteuning voor vragen of patiënten/cliënten met deze problematiek vroegtijdig doorverwijzen naar geëigende behandelkaders.

2. In privé-, groepssettings of instellingen met psychiatrische en/of psychotherapeutische expertise in huis behandelen zij, of behandelen zij mede (in overleg met en/of onder verantwoordelijkheid van een hoofdverantwoordelijke) patiënten/cliënten van alle DSM-IV-TR categorieën die zij tot hun competentie achten, of die door betreffende hoofdverantwoordelijke aan hen zijn toevertrouwd.

Beroepsverband

ECP-houders zijn lid van de beroepsvereniging van hun modaliteit psychotherapie en geregistreerd bij de NAP. Ten behoeve van het behoud van hun registratie moeten zij zich jaarlijks bijscholen en worden jaarlijks gecontroleerd op het werken in intervisieverband.

Zij werken samen met en/of onder leiding van een psychiater en/of psychotherapeut, òf zij dienen in hun netwerk gebruik te kunnen maken van psychiatrische of psychotherapeutische expertise. In privé- of groepspraktijken werken ECP-houders op doorverwijzing van en in samenwerking met de huisarts van de patiënt/cliënt.

Nascholing en professionele ontwikkeling

Als erkenningvoorwaarde eist de NAP van opgeleiden een schriftelijke toezegging te zullen voldoen aan de door EAP en NAP gestelde eisen aan *continuing professional development* (CPD).

2 *Eisen van EAP vergeleken met die van de NAP*

Het European Certificate Psychotherapy (ECP) wordt verstrekt door de European Association for Psychotherapy (EAP) gevestigd te Wenen. De Nederlandse Associatie voor Psychotherapie (NAP) is de vertegenwoordiger van de EAP in Nederland en heeft onder andere als taak de opleidingseisen, zoals deze door de EAP zijn opgesteld, van bij de NAP aangesloten opleidingsinstanties te bewaken.

Het ECP wordt verstrekt aan hulpverleners die voldoen aan het door de EAP opgestelde beroepsprofiel voor psychotherapeuten. De Nederlandse koepel NAP heeft deze eisen krachtens het subsidiariteitsbeginsel vertaald naar de Nederlandse situatie. De eisen zijn daardoor niet één op één overgenomen maar wijken op een aantal punten af van de Europese opleidingseisen.

Tabel 1

	EAP⁵ eisen	NAP⁶ eisen
Initiële opleiding	First university degree or its equivalent professional qualification in subjects relevant tot psychotherapy training. De WO of HBO vooropleiding kan deel uitmaken van het algemene programma van drie	Afgeronde HBO / WO opleiding in de mens of sociale wetenschappen. Hiermede wordt bedoeld een HBO/WO opleiding waarin men procesmatig met mensen / cliënten werkt: bijvoorbeeld psychologie, pedagogie, geneeskunde,

⁵ The European Certificate for Psychotherapy. ECP Official text. Version 4.0. Vienna, February 2009.

⁶ Aanvraag ECP niet BIG geregistreerd. NAP. / Synopsis besluiten en reglementering inzake basistracert in de opleiding psychotherapie ECP van de NAP, 2006.

	EAP⁵ eisen	NAP⁶ eisen
	jaar, maar niet van de vierjarige specialisatie.	andragogie, sociologie, maatschappelijk werk, pastoraal werk, verpleegkunde, fysiotherapie, onderwijs etc.
Duur van de totale opleiding	Minimaal 3200 sbu. Verspreid over minimaal 7 jaar. Waarvan 1e drie jaar gelijk is aan een relevante University degree.	Minimaal 3200 sbu, verdeeld over 1800 sbu basisvorming psychotherapie en 1400 cu specialisatie in één van de modaliteiten.
Duur Basisopleiding	Niet als zodanig gespecificeerd. Eerste drie jaar kunnen ook uit initiële opleiding bestaan.	1800 sbu.
Componenten basisopleiding	Basis modules: 1. Psychopathologie en psychodiagnostiek 2. Interventie repertoire 3. Ontwikkelingspsychologie 4. Pedagogiek incl. seksuele ontwikkeling 5. Sociale problematiek in relatie tot psychotherapie 6. Wijsgerige vraagstukken 7. Wet en Ethiek 8. Onderzoeksmethoden	Basis modules: 1. Psychopathologie en psychodiagnostiek 2. Vier modules Interventie repertoire 3. Ontwikkelingspsychologie 4. Pedagogiek incl. seksuele ontwikkeling 5. Sociale problematiek in relatie tot psychotherapie 6. Wijsgerige vraagstukken 7. Wet en Ethiek 8. Onderzoeksmethoden 9. Module naar keuze bijv. Medische Basiskennis

	EAP⁵ eisen	NAP⁶ eisen
Duur Specialisatie / modaliteit- opleiding	Vierjarige opleiding gericht op psychotherapie van minimaal 1400 cu.	Specialisatie met de nadruk op één van de modaliteiten van tenminste 1400 cu.
Componenten specialisatie	Min. 250 uur <i>personal psychotherapeutic experience</i>	Min. 250 uur <i>personal psychotherapeutic experience</i>
	• Theorie over menselijke ontwikkeling gedurende de levenscyclus • Begrip van andere psychotherapeutische benaderingen • Theorie over verandering • Begrip van sociale en culturele principes t.a.v. psychotherapie • Theorie over psychopathologie • Theorie over assessment en interventie	• Theorie over menselijke ontwikkeling gedurende de levenscyclus • Begrip van andere psychotherapeutische benaderingen • Theorie over verandering • Begrip van sociale en culturele principes t.a.v. psychotherapie • Theorie over psychopathologie • Theorie over assessment en interventie
	Praktijktraining. Voldoende oefeningen onder continue supervisie van min. 2 jaar.	Praktijktraining. Voldoende oefeningen onder continue supervisie van min. 2 jaar.
	Werkzaam in een instantie voor geestelijke gezondheidszorg of gelijkwaardige professionele ervaring. Omgeving moet voorzien in adequate ervaringen in psycho-sociale crises en	Werkzaam in een instantie voor geestelijke gezondheidszorg of gelijkwaardige professionele ervaring. Omgeving moet voorzien in adequate ervaringen in psycho-sociale crises en

	EAP⁵ eisen	NAP⁶ eisen
	samenwerking met andere specialisten in de geestelijke gezondheidszorg.	samenwerking met andere specialisten in de geestelijke gezondheidszorg.
Toetsing specialisatie	Aan het eind van de opleiding moet de student laten zien persoonlijke, sociale en professionele volwassenheid te hebben en zich committeren aan het werken volgens een professionele code en ethische standaarden. Er wordt een assessment afgenomen op theoretisch en praktisch werk.	Aan het eind van de opleiding moet de student laten zien persoonlijke, sociale en professionele volwassenheid te hebben en zich committeren aan het werken volgens een professionele code en ethische standaarden. Er wordt een assessment afgenomen op theoretisch en praktisch werk.
Aanvullende eisen na afstuderen	Deelname aan door nationale organisatie gesteld eisen aan professional development leiden tot vijf-jaarlijkse herregistratie.	De eisen betreffende CPD staan vast en worden jaarlijks bij iedere ECP-geregistreerde gecontroleerd. Een formulering betreffende verplichte minimale werkervaring is in beraad.

De bovenstaande vergelijking laat zien dat de NAP op enkele punten de eisen iets heeft gespecificeerd, maar dat in grote lijnen er overeenstemming is. Overigens worden er in Nederland geen therapeuten ECP gecertificeerd of ECP geregistreerd buiten de NAP om. Derhalve zijn in de Nederlandse situatie alleen de NAP eisen van belang.

De eisen aan diegenen die geregistreerd zijn omvatten o.a. jaarlijkse controle van tenminste 15 uur intercollegiale intervisie/toetsing. Controle aangaande de minimale omvang van werk om het certificaat te mogen behouden (een soort “vlieguren” om het brevet te mogen verlengen) is in beraad.

3 Vergelijking eisen van NAP aan basisopleiding en specialisatie met de opleidingen van twee grootste opleidingsinstanties

De basisopleiding en de z.g. modaliteitopleidingen worden door acht opleidingsinstanties verzorgd. Iedere opleidingsinstantie gaat uit van één modaliteit zoals Integratieve Psychotherapie, Transactionele Analyse, Psychodrama, Gestalttherapie, Hypno-psychotherapie, Lichaamsgerichte Psychotherapie etc. Deze opleidingsinstanties zijn aangesloten bij een Nederlandse en Europese beroepsvereniging. De minimale eisen betreffende opleidingsonderdelen en uren, die worden gesteld aan de opleidingen die toegang geven tot een ECP-certificering zijn voor ieder opleidingsinstantie hetzelfde (zie tabel 1). Hoe hier precies invulling aan wordt gegeven kan per opleidingsinstantie verschillen. Een beschrijving van hoe de NAP eisen in iedere opleiding tot uiting komen in de opleidingen is binnen het bestek van dit onderzoek niet mogelijk. We hebben ervoor gekozen om twee grote opleidingen door te lichten. Het betreft de basisopleiding en modaliteitopleiding van de Nederlandse Academie voor Psychotherapie (modaliteit Integratieve Psychotherapie) en het Algemeen Nederlands Instituut voor Transactionele Analyse (ANITA), vanaf september 2009 de TA-academie. Met vertegenwoordigers van beide opleidingsinstanties zijn interviews gehouden. De resultaten van de studie staan in onderstaande tabel 2 beknopt weergegeven.

Tabel 2

	NAP	NAV⁷	TA academie
Eisen initiële opleiding	Afgeronde HBO / WO opleiding in de mens of sociale wetenschappen. Hiermede wordt bedoeld een HBO/WO opleiding waarin men procesmatig met mensen/cliënten werkt: bijvoorbeeld maatschappelijk werk, pastoraal werk, verpleegkunde, fysiotherapie, onderwijs, psychologie, sociologie, medicijnen etc.	Afgeronde HBO / WO opleiding in de mens of sociale wetenschappen. Hiermede wordt bedoeld een HBO/WO opleiding waarin men procesmatig met mensen/cliënten werkt: bijvoorbeeld maatschappelijk werk, pastoraal werk, verpleegkunde, fysiotherapie, onderwijs, psychologie, sociologie, medicijnen etc.	Afgeronde relevante vooropleiding (min. HBO), een relevante werksituatie (of zicht daarop), waarbinnen men de TA kan toepassen, een tweedaagse introductiecursus TA –de ‘101’ (<i>one-to-one</i>) uit het opleidingsprogramma – en een kennismakings/assessmentsgesprek met één van de opleiders.
Duur van de totale ECP opleiding (basis en modaliteit)	Minimaal 3200 sbu, verdeeld over 1800 sbu basisvorming psychotherapie en 1400 cu specialisatie in één van de modaliteiten	4006 sbu voor basistraject en specialisatie Integratieve Psychotherapie	Voorheen drie jaar + EATA-examen ⁸ ; vanaf 1 januari 2010 vier jaar, 910 cu.+ minimaal 3520 werkuren in de praktijk

⁷ Studiegids Integratieve therapie. 2009. Nederlandse Academie voor Psychotherapie

⁸ Europese Associatie voor Transactionele Analyse.

Specificaties Basisopleiding

	NAP ⁹	NAV ¹⁰	TA academie
Duur Basis-opleiding	1800 sbu. Afhankelijk van vooropleiding kunnen vrijstellingen worden aangevraagd.	1636 sbu bestaande uit: 1396 zelfstudie en toetsing uren 240 contacturen	Deze opleiding wordt door de TA academie niet zelf verzorgd, maar als instroomeis gesteld.
Componenten basis-opleiding	Verplichte modules: 1. Psychopathologie en psychodiagnostiek 376 sbu 2. vier modules Interventie repertoire 300 sbu 3. Ontwikkelingspsychologie 150 sbu 4. Pedagogiek incl. seksuele ontwikkeling 150 sbu 5. Sociale problematiek i.r.t. psychotherapie 150 sbu 6. Wijsgerige vraag-	1. Psychopathologie en psychodiagnostiek 376 sbu 2. Interventie-repertoire 300 sbu 3. Ontwikkelingspsychologie 150 sbu 4. Pedagogiek incl. seksuele ontwikkeling 150 sbu 5. Sociale problematiek i.r.t. psychotherapie 150 sbu (optioneel) 6. Wijsgerige	Hier gelden dus de eisen die gesteld worden binnen de door de deelnemers gevolgte basisopleidingen. Dikwijls zijn dat opleidingen zoals een studie klinische psychologie, of deelname aan andere NAP opleidingen zoals de hiernaast geschetste Nederlandse Academie voor

⁹ Synopsis besluiten en reglementering inzake basistraject in de opleiding psychotherapie ECP van de NAP. 280306.

¹⁰ Studiegids Integratieve therapie. 2009. Nederlandse Academie voor Psychotherapie

	NAP⁹	NAvP¹⁰	TA academie
	stukken i.r.t. psychotherapie 150 sbu 7. Wet en Ethiek i.r.t. psychotherapie 150 sbu 8. Onderzoeks- methoden 210 sbu 9. Module naar keuze bijv. Medische Basiskennis i.r.t. psychotherapie 164 sbu	vraagstukken 150 sbu (optioneel) 7. Wet en ethiek 150 sbu 8. Onderzoeks- methoden (optioneel) 210 sbu	Psychotherapie.

Specificaties Modaliteitopleiding

	NAP	NAvP¹¹	TA academie
Duur specialisatie / modaliteit opleiding	Specialisatie met de nadruk op één van de modaliteiten van ten minste 1400 cu.	2370 sbu bestaande uit: 1042 zelfstudie uren 1328 cu	4430 sbu 3520 sbu 910 cu
Persoonlijke psychothera- peutische ervaring	250 cu	576 sbu	250 cu
Theorie en methodologie	500-800 cu	815 sbu	510 cu

¹¹ Studiegids Integratieve Therapie. 2009. Nederlandse Academie voor Psychotherapie

	NAP	NAvP¹¹	TA academie
Opleiding praktijk training met cliënten onder gelijktijdige supervisie	500-600 cu	797,5 sbu	3520 sbu
Supervisie	150 cu	190 sbu	150 cu
Therapie praktijk (werk) ervaring	Werkzaam binnen een ggz setting of equivalent: De werkervaringsplaats dient te voorzien in adequate leerervaring met psycho-sociale crisis en/of samenwerking met andere specialisten binnen de GGZ.		
Aanvullende eisen na afstuderen	De NAP heeft de EAP–CPD eisen sinds 01-01-2007 (logboek 2006) geïmplementeerd. Nascholing-verplichting wordt uitgevoerd door bij	Er is een Nascholingsaanbod	Opleiding wordt afgerond met een schriftelijk en een mondeling internationaal examen. Er is een nascholingsaanbod

	NAP	NAvP ¹¹	TA academie
	de NAP aan- gesloten beroeps- verenigingen en - opleidingen e.a. daarmee gelijk te stellen opleidingen (zoals Rino e.a.)		

4 *Vergelijking opleidingseisen NAP (EAP) voor ECP certificering met de opleidingseisen voor GZ psycholoog.*

Kwantitatieve vergelijking: opleidingsomvang en verdeling sbu / cu

In tabel 3 wordt weergegeven hoe de door de NAP erkende opleidingen zich verhouden tot de opleiding van GZ psychologen.

Tabel 3

	NAP	GZ-opleiding
Eisen initiële vooropleiding	Afgeronde HBO / WO opleiding in de mens of sociale wetenschappen. Hiermede wordt bedoeld een HBO/WO opleiding waarin men procesmatig met mensen/cliënten werkt: bijvoorbeeld psychologie, pedagogiek geneeskunde,	Doctoraalexamen of een universitaire masteropleiding psychologie, pedagogische wetenschappen óf gezondheidswetenschappen (afstudeerrichting geestelijke gezondheidkunde) succesvol afgerond. De volgende onderdelen op universitair niveau getoetst:

	NAP	GZ-opleiding
	andragogie, sociologie, maatschappelijk werk, pastoraal werk, verpleegkunde, fysiotherapie, onderwijs etc..	• klinische psychologie, óf orthopedagogiek • persoonlijkheidsleer • ontwikkelingspsychologie • psychopathologie • neuropsychologie • diagnostische modellen en strategieën • behandelingsmodellen en strategieën • organisatie van de gezondheidszorg, gehandicaptenzorg en jeugdhulpverlening • juridische aspecten van de hulpverlening • gespreksvoering, observatie en rapportage • het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek • stage van tenminste 520 uur, bestaande uit diagnostiek, indicatiestelling en behandeling <i>Aantonen dat 3 casussen psychodiagnostiek onder supervisie zijn volbracht.</i>

	NAP	GZ-opleiding
Duur van de totale opleiding na vooropleiding	Minimaal 3200 sbu, verdeeld over • 1800 sbu basisvorming psychotherapie en • 1400 cu specialisatie in één van de modaliteiten.	3600 sbu waarbinnen: • 480 uren cursorisch onderwijs • 240 uren praktijkopdrachten • 2790 uren praktijkwerkzaamheden • 90 uren supervisie
Persoonlijke psychotherapeutische ervaring	250 cu	Ten minste 50 uur (=leertherapie)
Theorie en methodologie	500-800 cu	± 400 uur Specialisatie K&J: 264 uur
Beroepservaring	Werkzaam binnen een ggz setting of equivalent: De werkervaringsplaats dient te voorzien in adequate leerervaring met psychosociale crisis en/of samenwerking met andere specialisten binnen de GGZ	2400 uur Specialisatie K&J: 3 jaar werkervaring, ca. 20 uur p/w, onder supervisie
Klinische praktijk met cliënten onder supervisie	500-600 uur	± 150 uur
Supervisie	150 uur	90 uur
Aanvullende eisen na afstuderen	Jaarlijks CPD verplichting, waaronder nascholing en intervisieverplichting die	Niet uitgewerkt

	NAP	GZ-opleiding
	gecontroleerd worden voor alle ECP-houders (met ingang vanaf 2006)	

Entree-eisen en procedures opleiding die toegang geeft tot ECP certificering

De opleidingen die toegang geven tot ECP certificering worden door verschillende opleidingsinstituten aangeboden. De opleidingen die nodig zijn om voor een ECP certificering in aanmerking te komen zijn de z.g. Basisopleiding en één van de “modaliteitopleidingen”: de vierjarige specialisatie waarbij de nadruk ligt op één van de “modaliteiten” (stromingen). De basisopleiding wordt door enkele van de door de NAP erkende opleidingsinstituten gegeven en ieder opleidingsinstituut verzorgt één van de modaliteitopleidingen. De entree eisen zijn voor alle opleidingen die toegang geven tot een ECP certificering gelijk: *een afgeronde HBO/WO (BA/MA) vooropleiding in de sociale of menswetenschappen. Essentieel aan deze opleidingen is dat men wordt voorbereid op beroepen waarin men procesmatig met mensen werkt*¹².

¹² Studiegids Integratieve Psychotherapie. Opleidingseisen voor het ECP (2009) Nederlandse Academie voor Psychotherapie.

IV. Conclusies

Naar aanleiding van bovenstaande analyses en op grond van analyse van de opleidings-documenten zien we het volgende beeld.

De door de NAP erkende opleidingen moeten voldoen aan in zeer hoge mate vergelijkbare opleidingseisen als de opleiding voor GZ psychologen. Op sommige punten zijn de eisen van de GZ psychologen zwaarder; in andere gevallen is dat andersom, maar de verschillen zijn gering en vaak moeilijk exact te beschrijven. In feite lijkt de opleiding tot GZ psycholoog op een door de NAP erkende opleiding, met als modaliteitopleiding een opleiding in de cognitieve gedragstherapie.

Voor zover er verschillen bestaan tussen de opleidingen zijn die aan te duiden als enerzijds de door NAP erkende opleidingen met een relatief groot accent op de persoon van de therapeut en de ontwikkeling daarvan in leertherapie, praktijken en supervisie en anderzijds de GZ psychologen opleiding met een relatief iets zwaarder accent op de leerstof en de daaraan te wijden studie-uren. De verschillen zijn echter klein en lijken een onderscheid in kwaliteit van de ene categorie van opleidingen ten opzichte van de andere niet te rechtvaardigen. Ook de door de NAP erkende door ons onderzochte opleidingen hebben een theoretisch fundament, werken aan de toetsing van dat fundament en staan open voor andere dan uitsluitend de eigen invalshoeken.

In vergelijking met veel andere beroepsgroepen geldt dat de opleidingseisen voor de onderzochte beroepsgroep zwaar zijn en de opleidingsroute lang.

In onderstaande opsomming proberen we puntsgewijs de conclusies en discussiepunten te formuleren waartoe dit onderzoek heeft geleid.

- De beschrijvingen van de eisen aan de inhoud en de omvang van de opleidingen van EAP en NAP zijn niet helemaal dezelfde. In de basisopleiding liggen de eisen van NAP wat scherper dan die van EAP. Ten aanzien van praktijkervaring en supervisie geldt het omgekeerde. De eisen die de NAP daar stelt zijn minder expliciet dan van EAP. Hoe dan ook, in Nederland gelden uitsluitend de door de NAP geformuleerde eisen.
- De eisen aan de vooropleiding van de onderzochte organisaties en opleidingen zijn verschillend van die van de GZ psycholoog (WO). Bovenop het vereiste opleidingsniveau (HBO/WO) wordt echter een aantal ervaringsjaren geëist en in een intakegesprek of assessment wordt de geschiktheid voor de opleiding gecheckt.
- De bestudeerde documenten en de interviews laten zien dat er verschillen zijn tussen enerzijds de eisen van NAP en anderzijds de invulling van de opleidingen. De invulling van de Nederlandse Academie voor Psychotherapie, modaliteit Integratieve Psychotherapie en de TA-academie hebben beiden een relatief hoog aantal sbu ten opzichte van de eisen. Voor de TA-academie geldt dat daar een groot aantal praktijken als eis wordt gesteld tijdens de opleidingsjaren inclusief supervisie in de opleiding.
- De inhoud van de opleidingen van de NAVP sporen volledig met de eisen. Bij de TA-academie is dat ook zo, maar de TA-academie verzorgt zelf geen basisopleiding.

- In de beschrijvingen van de programma's wordt gebruik gemaakt van dezelfde onderwijskundige terminologie maar soms aan die gehanteerde begrippen een onjuiste betekenis gehecht. Een voorbeeld daarvan is het begrip contacturen. Onderwijskundig is die term bedoeld als aanduiding van de uren waarin er contact is met een docent/opleider. In de beschrijving van de opleidingen hebben we gezien dat ook cliënturen worden aangeduid als contacturen. Dat is onjuist, echter het aantal sbu verandert daardoor niet.
- De entree-eisen om tot de basisopleiding te worden toegelaten zijn bij EAP, NAP, NAVP en TA academie Bachelor of Master ofwel HBO/WO. Naast deze niveau-eis gelden ook inhoudelijke eisen. Het moeten relevante vooropleidingen zijn en er moet werkervaring in zijn opgedaan. In een intake gesprek wordt de kwaliteit en de relevantie van voorkennis en ervaring getoetst. De procedure waarin de voorkennis en ervaring wordt getoetst is per opleiding geprotocolleerd.
- Als er in de vooropleiding elementen zitten die al vooruitlopen op de basisopleiding is soms een vrijstelling mogelijk. Daarin zit iets vreemds. Blijkbaar is de vooropleiding in sommige gevallen meer dan wat er nodig is om in te stromen. Tegelijkertijd is het ook aannemelijk dat iemand met klinisch psychologie als vooropleiding op de kernvakken een voorsprong heeft op bijvoorbeeld iemand die onderwijskunde, of lerarenopleiding heeft gestudeerd.
- Aan de docenten en supervisors worden hoge opleidingseisen gesteld waaronder kwalificaties in de eigen modaliteit, een drie jaar durende verdieping daarin en een eenjarige supervisie opleiding elders. In totaal hebben opleiders

dus in doorsnee een initiële studie, een basisopleiding, een modaliteit-opleiding, een vervolgopleiding en een supervisoropleiding gevolgd. Dat is een opleidingsweg van 14 jaar, waarin alleen bij sterk overlappende inhoud vrijstellingen de weg iets kunnen bekorten. Verder valt op dat verschillende docenten doceren aan zowel opleidingen tot het ECP-diploma als 'reguliere opleidingen' waaronder de opleiding tot GZ psycholoog en de opleiding tot psychiater.

- De opleidingen zijn in de notitie van Van Drunen vergeleken met de opleiding tot GZ psycholoog. Voor die opleiding gelden ook entree eisen en ook voor die opleiding worden tot maximaal 50% vrijstellingen verleend. Daardoor is de niveauvergelijking moeilijk te maken. De vergelijking kan zodoende namelijk ook betrekking hebben op een halve GZ psychologen opleiding aangevuld met een andere opleiding in de psychotherapie. Deze kwestie van vrijstellingen bij overlap tussen voor-, basis-, en modaliteitopleiding speelt bij de GZ psychologenopleiding evenzeer als bij de door de NAP erkende opleidingen.
- Opleidingen eisen naast studie-uren ook ervaringsuren. In de GZ opleidingen gebeurt dat in GZ instellingen, in de onderzochte opleidingen gaat het ook vaak om andere praktijken zoals zelfstandige therapiepraktijken. Dikwijls gaat het om eenmanspraktijken en kan de supervisie niet tijdens het werk, maar wel aan de hand van video- en/of audio-registraties achteraf worden geboden in supervisie-bijeenkomsten. Dat is in de onderzochte opleidingen ook het geval.
- In de onderzochte opleidingen zien we ten opzichte van de GZ psychologen een wat groter accent op de voorbereiding op functioneren in een eigen

praktijk. In die praktijken ligt het accent ook wat meer op psychische gezondheidsproblemen terwijl in de geestelijke gezondheidszorg de nadruk vaak wat meer neigt naar psychopathologie. Dit onderscheid betreft accenten. Beiden groepen professionals werken in beide velden maar zijn in een der velden relatief actiever. Die verdeling van het werkveld heeft een cultuurverschil in de opleiding met zich mee gebracht. Het vergelijken van de opleidingen door de ene categorie af te meten aan de eisen van de andere doet hoe dan ook onrecht aan beide opleidingen.

- Als andersom de criteria waaraan de opleidingen zelf wensen te voldoen zouden worden gehanteerd om de vergelijking met de GZ psychologen te maken, dan zou dezelfde scheve vergelijking ontstaan, maar nu in het nadeel van de GZ opleidingen.
- De NAP opleidingen zoals Transactionele Analyse en Integratieve Psychotherapie zetten sterk in op de persoon van de therapeut. Relatief hogere eisen aan ervaringsuren, cliënten, zelfreflectie en reflectie op het eigen handelen en supervisie op het handelen zijn daarvan de uiting.
- De onderzochte opleidingen zijn alle intensieve opleidingen, waarin deelnemers geacht worden gedurende zeer vele jaren veel theorie te verwerken en onder intensieve supervisie zich een professioneel handelingsrepertoire eigen te maken. Tevens worden zij geacht zelf door leertherapie en reflectie hun eigen persoonlijke ontwikkeling zo te beschouwen dat ze in staat zijn zichzelf met hun eigenschappen, kwaliteiten en beperkingen in te zetten ten bate van de goede zorg voor de cliënten. Gegeven dat beeld

lijkt het niet zinvol de opleidingen tegen elkaar af te zetten. Het verdient aanbeveling om juist de kwaliteiten te profileren en de voornaamste toepassingsgebieden te bepalen.

- Interessant om te constateren is het feit dat de modaliteitopleidingen, hoewel ze een richting vertegenwoordigen, toch niet zich alleen daartoe beperken. Er is duidelijk ruimte ingebouwd voor kruisbestuiving met andere denkrichtingen.
- In deze notitie is de blik gericht op de door de NAP erkende opleidingen. Van de opleiding tot GZ psycholoog zijn slechts de formele eisen bestudeerd, maar niet de realisatie ervan. Net als dat in de onderzochte opleidingen had gekund, is het mogelijk dat feitelijke GZ psychologenopleidingen aan hogere of juist aan lagere eisen voldoen dan aan de officiële eisen.
- De kwaliteitszorg en borging zoals opgezet binnen de NAP/EAP is goed uitgewerkt en betreft verscheidene internationale instanties die elkaar controleren in de ontwikkeling, toetsing en borging van kwaliteit. Die sterke interdisciplinaire, intercollegiale, internationale kwaliteitszorg draagt bij aan een permanente ijking van en reflectie op standaarden. De organisatie van een en ander maakt een kennisproductieve indruk.
- Tenslotte wil ik na deze beschrijving van een merendeels vergelijkend onderzoek nog even stil staan bij de zin van een dergelijke vergelijking. In

onderzoek van o.a. Scott Miller en Barry Duncan¹³ zijn de onderlinge verschillen tussen psychotherapeutische methoden geanalyseerd. Ze concluderen dat de effecten van diverse therapeuten binnen een richting, aanmerkelijk meer van elkaar verschillen dan de diverse richtingen onderling. Dergelijke gegevens ondersteunen het belang van de vorming van de psychotherapeut als persoon. De onderzochte opleidingen doen dat zeer intensief. Tevens laat dergelijk onderzoek de relativiteit van de curriculumvergelijking zien. Het gaat immers in grotere mate om de persoon van de therapeut dan om de gekozen therapievorm. In een curriculumvergelijking komt het accent al gauw te zeer te liggen op leerinhouden en studie-uren in plaats van op verschillen in uitgangspunten, doelgroepen, werkvelden, benaderingswijzen in opleidings-uren en in de praktijk.

¹³ Zie bijvoorbeeld: Barry L. Duncan, Scott D. Miller, Jacqueline A. Sparks (2004) *The heroic client: a revolutionary way to improve effectiveness through client-directed, outcome-informed therapy*. San Francisco, A Wiley Imprint

Informatie over PLATO

PLATO

Platform Onderwijs, Opleiding en Organisatie B.V.

Universiteit Leiden

Wat is PLATO?

PLATO is een universitair centrum voor ontwikkeling, advisering en onderzoek in onderwijs en opleidingen. PLATO werkt op het grensvlak van de wetenschap en de toepassing daarvan. Als universitaire BV maakt PLATO deel uit van de Universiteit Leiden. Met diverse secties bestaan nauwe samenwerkingsrelaties, waarin wederzijdse uitwisseling van kennis en ervaring centraal staat. Vanaf de oprichting in 1983 heeft PLATO een groot aantal binnen- en buitenlandse projecten uitgevoerd.

PLATO bestaat uit een team van onderwijskundigen, pedagogen, psychologen en HRD-deskundigen. Afhankelijk van de taakstelling in een project kunnen ook deskundigen vanuit andere relevante disciplines worden ingezet.

Wat doet PLATO?

Kenmerkend voor ons werk bij PLATO is de verscheidenheid in werkvelden en de breedte van de thema's waarbinnen we werken. PLATO voert projecten uit voor de overheid en semi-overheid, voor het beroepsonderwijs, voortgezet en basisonderwijs en voor bedrijven. Verbindend uitgangspunt in al onze projecten is dat het gaat om de condities voor een stimulerende leer-, werk- en ontwikkelingsomgeving. Hierna volgt een korte typering per thema.

Curriculumontwikkeling

Projecten in onder andere het onderwijs, de gezondheidszorg, bij brandweer en politie, bedrijfsopleidingen en industrie. Activiteiten die PLATO hier onder meer verricht:

- uitvoeren van functie-/taakanalyse, opstellen van competentieprofielen;
- vertalen van competentieprofielen naar opleidingsprogramma's en opleidingsmateriaal;
- ontwerpen van opdrachten, toetsen, oefeningen, simulaties, games, assessments;
- deskundigheidsbevordering van opleidingsmanagers, -coördinatoren en docenten.

Jeugd en preventie

Projecten voor gemeenten, ministeries en instellingen rond jeugdbeleid, gericht op bijvoorbeeld schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, jeugdcriminaliteit, normen en waarden. Activiteiten van PLATO zijn hier bijvoorbeeld het:

- ontwikkelen en implementeren van preventiemethoden, -handleidingen en -programma's;
- begeleiden en trainen van de gebruikers van die methoden, handleidingen, programma's;
- analyseren en evalueren van preventieprojecten;
- adviseren bij veranderingstrajecten.

Organisatie-ontwikkeling en professioneel leren

Projecten gericht op het stimuleren van leren in organisaties. PLATO ondersteunt organisaties bijvoorbeeld door:

- het leerklimaat in een organisatie in beeld te brengen;
- advies te geven over het (beter) benutten van de werkomgeving als leeromgeving;
- kennisproductiviteit in organisaties of werkvelden te bevorderen;
- te adviseren over de condities die professionals daarbij stimuleren tot leren.

Evaluatie

Nationale en internationale proces- en product/effectevaluaties. PLATO verricht in dit kader onder andere de volgende activiteiten:

- evalueren van opleidingen, methoden, programma's en (school)samenwerkingen;
- bevorderen van zelfevaluatie door opleidingen en organisaties;
- verspreiden van inzichten en resultaten uit evaluatie.

Enkele publicaties

Lakerveld, Jaap van (1995). Trends in der Lehrerfortbildung in Europa. In: Forum Lehrerfortbildung. Cahier van de 'Deutscher Verein zur Förderung der Lehrerfortbildung und Lehrerweiterbildung e.V.', pp 68-78, 1995.

Lakerveld, Jaap van, and Peter Nentwig, School Based Inservice Education, Educational Leadership International, ASCD, Volume 53. no.6, pp 68-71 march 1996.

Lakerveld, Jaap van (1996). Attituden: de affective kant van opleiden en veranderen, Opleiders in Organisatie, capita selecta, Kluwer bedrijfswetenschappen, 1996.

Lakerveld, Jaap van (1997). Schulautonomie in den Niederlanden, Erziehung und Unterricht, Österreichische Pädagogische Zeitschrift 3/97.

- Lakerveld, Jaap van (1998). (DEEP) Developing Evaluations of European Partnerships, Guidelines for the evaluation of Comenius projects, European Commission-/Brussel.
- Kessels, J.W.M, van Lakerveld, J.A., van den Berg, J, de Brabander, C.J. (1998). Knowledge productivity and corporate curriculum, Paper, AERA, San Diego, USA.
- Lakerveld, J.A. van, Berg, J. van den, Brabander, C.J. de & Kessels, J.W.M. (2000). The Corporate Curriculum: A Working-Learning Environment. In Kuchinke, K.P.(red.), Proceedings 2000 AHRD Conference. Baton Rouge, LA USA: Academy of Human Resource Development
- Tönis, I.C.M. & Lakerveld, J.A. van (2000). Competentieleren en attituden. In Parra, B. de la, Slotman, R., Tillema, H. & Spannenburg, T. (red.). Managen van competenties in organisaties. Utrecht: Lemma.
- Lakerveld, J.A. van (2001). Towards Continuing Professional Learning. Papers of the 25th ATEE Annual Conference. Barcelona: Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya (p.497-508).
- Bentham I, J.A. van Lakerveld, CAJM Zonneveld, J Bos, MHW Frings-Dresen, E Mol en B. Visser(2002). In Goede Banen; Competenties voor repressieve brandweerfuncties, PLATO/Coronel Instituut/ERGOCare.
- Lakerveld, J.A. van (2005). Het Corporate Curriculum , Onderzoek naar werkleeromstandigheden in instellingen voor zorg en welzijn(Dissertatie), Enschede, 2005.
- Buiskool; B.J. Jaap van Lakerveld, Frowine den Oudendammer, Erik Kats. Hemmo Smit, Simon Boer, (2008). Adult Learning Professions in Europe.

- Lakerveld, J.A. van, Selma van der Haar, Sjoerd Wartna (2008). The professional development of planners, developers and managers of crisis team exercises, International Journal of Emergency management Vol. 5, No. 3/4 pp 209-218.
- Lakerveld, J.A. van (2008) Leeromgevingen voor het ontwikkelen van academische competenties. In: Over de brug. Discours over leren, praktijk en wetenschap in het duaal wetenschappelijk onderwijs Pieterjan van Wijngaarden, Steven Bartels, Jeroen Bartelse, Jenneke Bosch-Boesjes & Willie van Sonderen (editors).
- Goran Fransson, Jaap van Lakerveld, Valdek Rohtma, (2009). To be a facilitator of in-service learning: challenges, options and professional context: in Becoming a teacher (p 75-88).
- Lakerveld, J.A. en M. den Otter (editors) (2009). Perspectief op inclusief: vruchten van Praktijkonderzoek, Garant Antwerpen/Apeldoorn.

Contactpersoon

Jaap van Lakerveld (directeur)

PLATO

Platform Onderwijs, Opleiding en Organisatie B.V.

Wassenaarseweg 52, 2333 AK Leiden

Postbus 9555, 2300 RB Leiden

Telefoon: (071) 527 34 18

e-mail: plato@plato.leidenuniv.nl

website: www.plato.leidenuniv.nl